

ШЫН

СЕНТЯБРЬ
10
ВОСКРЕСЕНЬЕ.
№ 214 (8982).
ортоо 2 коп.

110 муң тонна тарааны күрүне шыгжамырынга киирери—Тываның тараажыларының алдарлыг болгаш хүндүлүг херээ!

А дүүн беш шакка чедир республиканың колхозтары болгаш совхозтары күрүнеге 30865 тонна тарааны саткан.

Саратовтуң суггарылга-сугландырылга каналын төлөвлээринге болгаш тударынга киришкен ажылчыннарга, инженерлерге, техниктерге, бүгү коллективтерге болгаш организацияларга

Эргим аштер!
Волга чогуунда эң узут суггарылга тудуг объектилеринин бирөөсү — Саратовтуң суггарылга-сугландырылга каналы төлөвлөөрүнүң база тударына киришкен тудуучуларынга болгаш инженер-техниктеринге, бүгү ажылчыннарга болгаш инженер-техниктерге болгаш саратовтуң ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинче баар байыны чедирин тур.

Саратовтуң каналын даямчтыр суугу асындоруктап чорук — ол дөргө ССРЭ-ниң тургустунуң 50 чылынга төлөтүп ужурашкы дөш социалистик чарыкка күш-ажыкчы узут тиледеге болуп турар. Саратов каналын тудуу болза сугтаткан чөргө тарааны болгаш көдө ажылчынны өскө-дөө культураларын магалдадык бүүдөр аажок узут районнары Волга чогуунга тургузар дугайында партыйаның ажалды кылган калбак программаның күдөөрү тарааны-биле узут ажылчын өгөн бооп турар.

Амгы үеңиң суггарылга системаларын тургузар талаа-биле боттарынын мурунга салдыган сорулгаары күдөөрүне чыг-чаа чедирининин Волга чогуунуң суг ажылчынны организациаларынын тудуучулары чедир алыр дөргө идегеде ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинче Министрлер Чөвүлелинче элдерге тур. Черин суггарар чорук, кандаларын салганын ужурашкы-биле демиселдин ынааштыр арганы болгаш, көдө ажыл-агый бүүдүрүлгени узам ынай хөжүдеринге болгаш совет улустун амгырап демисел чайгышын чок бедидеринге узут аргалары ажалды бээр.

ССРЭ-НИҢ
МИНИСТРЛЕР
ЧӨВҮЛЕЛИ.

Л. Н. Толстойга тураскаал

Кичи төрөлгениң сагыш-боданың эртинерин бодуңуң чогаалдары-биле байлаштык Л. Н. Толстойнуң ады Россиянын алдынкы оолдарың аттарынын үзүлгүсү. Оол өлдүр узут талааныңын мурнакы адырыңа үзүлгүсү, бистини чогуузе өркө төвиңиң адырыңа үзүлгүсү, деп чорур. Бистини Төрүн чурттувустуң лайыкчалыгына сентябрь 8-те, чогаалчының төртүттүңнү хүнүнүң бүүдүрүңүң Л. Н. Толстойга тураскаалы ажалтык. Ол дөргө бүгү улустуң ынааштылың илердедир.

Тураскаалды ажалдыраңа тураскааткан хөй кижи киржиптиң митинг найысылдыңың. Дөңгө шөлдө сосерликке болган. Бу дөргө чогаалчың ажалы, амгырамы-биле холбашкан район. Сосерликте мурн эвесе баянда Л. Н. Толстой бодуңуң дык хөй чогаалдарың баялал.

ССРЭ-ниң Политбюро — кеңигүү, ССРЭ-ниң Москва хооромунуң бирги секретары В. В. Гришин, ССРЭ-ниң Политбюро кеңигүүнүң кандидат, ССРЭ-ниң секретары П. Н. Демичев, ССРЭ-ниң культури министри Е. А. Фурцева болгаш литератарың, уран чүүдүңүң ажалдыкчылары, хөй-штининиң төлөөлери илдерге турганнар.

Моссөгеттин күсүмунуң даргазыңн оралакчы А. К. Мельниченко митингнин ажалтык.

Монумент тураскаалды шывын ажалдык бадиршыкан. Бора граниттен символуң тураскаал Л. Н. Толстойнуң өмүрүңн чыгалганыңа көргүзүңн. Тураскаалды авторлары скульптор А. М. Портнякин, архитекторлар В. В. Богданов, В. П. Соколов узут чогаалчыңн ырадыла ханы болал болал оран кыдыр символуң көргүскен.

Толстойнуң чогаалдарыңн окуп читезе узук-дузазыңн дугайың ССРЭ-ниң Чогаалчылар эвилелиңн баштаар чериниң бирги секретары Г. М. Марков, ССРЭ-ниң культури министриниң оралакчы А. В. Воронков, «Наука» заводтуң ажалчыңн Социалистик күш-ажылдык Маадары А. В. Пономарев, В. И. Ленин аттыг педагогика институтуңуң студентиз А. С. Аношина олар чугаалааннар.

Митинг доозулган. Тураскаалга чечктерин салган. (СЭТА).

Найыралдыг ужуражышкын

ССРЭ-ниң Политбюроуңуң кеңигүүнүң кандидат, ССРЭ-ниң секретары П. Н. Демичев сентябрь 8-те ССРЭ-ниң чалааның эугару Совет Эвилелинде чорун турар сугарыг америк хөй-ниңиң ажалдыкчызы, АКШ-ның Компартиязының ТК-зының кеңигүүнү Андрейка Дэвистин болгаш ону узун чорур кижилер — АКШ-ның КП ТК кеңигүүнү Кедрала Александрини болгаш АКШ-ның КП национал чөвүлелиңн кеңигүүнү Франсина Александрини хүлөө алган. Ужуржышканыңа ССРЭ-ниң ТК-ның кеңигүүнери, ССРЭ-ниң культури министриси Е. А. Фурцева, Совет хөргө-жөңнөр комитетинин даргазы В. В. Николаева-Терешкова, ССРЭ-ниң Топ ревизия комиссиязыңн кеңигүүнү, ССРЭ-ниң ТК-ның Делегет кидилдинин эргелестининин бирги оралакчы Е. И. Кусков киришкен.

Беседә үезинде П. Н. Демичев болгаш өскө-дөө совет эитер партияның XXIV съездинин шиттирлерин күдөөрүң тарааны-биле партияның ажал-чорудулазыңн, ССРЭ-ниң тургустунуң 50 чылынга белеткек болган партияның левизия национал политиказыңн дугайында, коммунисттик интелектуалдык тургузулуңуңа совет улустуң чедиринининин, партияның XXIV съездинин ажалдык ынааштык табылганыңн программаныңн боттайышканыңн чугаалааннар.

Совет Эвилелинче келгени болган ССРЭ-ниң ажал-чорудулазы-биле, совет улустуң ажал-ниң болган амгырамы-биле табылганыңн алыр кыдыр чалааны дөш ССРЭ-ниң, совет коммунистерге, бүгү совет улуска дөш четтиргениң Андрейка Дэвис илергебай. Ону Москвага, Убакстанга, Ленинградка найгамчык чылы-биле узук хуалың алганын демиселден, бодуңуң Төрүн чуртувун чектендишкени дөш совет кижилеринин узут соруқ киришкенин ажалдан турарын ол озаалап айткан.

Бодуңуң чуртувуга социал дөшөгө дөш АКШ-ның Коммунисттик партиязыңн демиселдин дугайың болган америка база совет улустарыңн аразыгта табылганыңн, найыралдык политиказыңн чорударыңн дугайында Андрейка Дэвис чугаалаан.

Беседә эл-байрарчы, чыгыл байдада эркен. (СЭТА).

Тоску беш чылдың ийги чылдыңн сес айлары эркен. Республиканың улустур бүүдүрүлгелери 1972 чылдың планын хуусаа бетинде күдөөрүн, ССР Эвилелиннин тургустунуңн 50 чыл болур юбилейи күш-ажылчы бедир көргүзүлгелер-биле демиселээр дөш бүү улустуң социалистик чарыкында киржиң, эртем-техниктиг депшилетке үдезилең, күш-ажылдын бүүдүрүлгүсүңн бедирин, нигиштел бүүдүрүлгезинин ажалтыын күштедирер талаа-биле ССРЭ-ниң XXIV съездинин шиттирлерин амгырапта боттадырып турар. Эртен сес айларда Тываның улустуру продукциянын кол-кол кеңирелсин бүүдүрүң үндүренин болгаш сайгарарынын планын ажык күдөөрүн, 2 млн. 179 муң рубльдин продукциянын пландан ажык сайгарың. Эртен чылдың ол үезинде сайгарыңан 5 млн. 469 муң рубльдин продукциянын хөйү сайгарган чорук үлетпүр бүүдүрүлгезинин чедирининиң ажалды турарынын херечин.

Ийги продукциянын пландан ажык 2 млн. 647 муң рубльге бүүдүрүң, сес айлар

«Бүгү чүвөн кижиге, кижини чагай чоруйт» деп принцип бистин амгырамы-биле чыгыштың хоойдуу. Хөү-шөлдө чагай дүжүт, машина тудулуңуңа, металлургияда чедирининин, чырык чагай шкөлөөр, культура оодолары, эмиселге байыңнары — бо бүүдүрүлгүсүңн совет кижинин чагай чоруйт» баралды.

Дүүн Кызылда эмиселге комиссиязыңн ийги эл-чөвүн тудуу доозулаңаңа, ол дугайында күрүңе комис-

ТЕМПИНИ УЛАМ ШАПКЫНЧЫДАР

планын республиканың улустуру 105,9 хуу күдөөрүн. Эртен чылдың ол үезинде продукция бүүдүрүлгезин хемчээли 11,7 хуу өскөн. Республиканың бүүдүрүң турары кол-кол продукцияны — электроэнергия, даг-дүгүн, хөмүрүдөш, тууьбуну, демир-бетон кыдыгыларын пландан ажык бүүдүрүң.

Продукция бүүдүрүлгезин шапкынчыларын кол роль күш-ажылдын бүүдүрүлгүсүңн бедиринге озаалгып турар. Пландан ажык бүүдүрүң үндүрүңн продукциянын 87 хуузу күш-ажылдын бүүдүрүлгүсүңн өсүрүңн күсел-биле алдынган. Күш-ажылдын бүүдүрүлгүсүңн эркен чылдың ол үезинде денселең 9,7 хуу бедиз.

Күш-ажылды бүүдүрүлгүсүңн бедир, бүүдүрүлгезин чаа техниканыңн центредир, шиттир чорук талаа-биле «Тыва даг-

дүрүлгүсүңн мурнуна чедип алган денселең чыгыштык. Бүүдүрүлгезин бот-үнезиң чигедир, камалга чорумун ийгилиги сагыра талаа-биле бот-түг ажылды чорудуп турарыңдан эркен чедип айларда үлетпүр продукциянын бот-үнезиң пландан чигең, ону 357 муң рубльдин камалгазы алдыган.

Терги-Хаяның ийгиң суу бүүдүрүң чери, Кызылда тузук келеттери комбинат, «Тыва септеле тузук» трестин тузук келеттеринин болгаш конструкциаларынын ажалды, автоселтеге заводу продукциянын бот-үнезиң пландан аарткан.

Юбилейге чедир аркан үеде алдыган социалистик хүлөөгелерин бүүрү күдөөрүн, бүүдүрүлгезин чаа техниканыңн шиттирлеринин, мурнакчы дүр-жүлганыңн центредиринге болгаш бүүдүрүлгезин социалистик чарыгыңн ажалчыңн маскаринин ортузуга калбартып, улам ажи түлөөлериңн чедип алыр дөш күдөөрүнүн ийгиңин ажалдыраңа Тываның улустуру бүүдүрүлгезин коллективтеринден бөгеттиңиң турар.

13 үлетпүр бүүдүрүлгезин күш-ажылдын бүүдүрүлгүсүңн бедиринин планын күдөөрүнүн продукцияны чедир бертинчөөн. Кызылда хлеб заводу, таараныга комбинаты, Чалааның тараа пунктуу болгаш саржак заводу, Ак-Довурактын үлетпүр бүүдүрүлгезин комбинаты күш-ажылдын бүүдүрүлгезинин бүүрүлгезинин күдөөрүнүн планын күдөөрүнүн продукцияны чедир бертинчөөн. Кызылда хлеб заводу, таараныга комбинаты, Чалааның тараа пунктуу болгаш саржак заводу, Ак-Довурактын үлетпүр бүүдүрүлгезин комбинаты күш-ажылдын бүүдүрүлгезинин бүүрүлгезинин күдөөрүнүн планын күдөөрүнүн продукцияны чедир бертинчөөн.

Митингин ССРЭ Кызыл хооромунуң бирги секретары В. Б. Добрымысов ажалтык. «Тыва тузук» трестин кол вице-менери С. И. Болдина сөс

төлөөлери киришкен.

Митинг доозулган. Тураскаалга чечктерин салган. (СЭТА).

Ажылчы чоннуң кадыгы дөш сагыш салгышкын ЭМНЕЛГЕ КОМПЛЕКИЗИ АЖЫГЛАЛГА КИРГЕН

сизиз актыга ат салгышкын, ук объекттин ажалында кииреринге тураскааткан байырлыг митинг республика найысылдыгы болуп эркен. Алаа ССРЭ обкомунуң, Кы-

зыл хооромунуң бюро кеңигүүлери, Тыва АССР-ниң улустуру органдарынын төлөөлери, тудуучулар, эмиселге ажалдыкчылары болгаш хоорайың хөй-штининин төлөөлери киришкен.

Митингин ССРЭ Кызыл хооромунуң бирги секретары В. Б. Добрымысов ажалтык. «Тыва тузук» трестин кол вице-менери С. И. Болдина сөс

төлөөлери киришкен. Митингин ССРЭ Кызыл хооромунуң бирги секретары В. Б. Добрымысов ажалтык. «Тыва тузук» трестин кол вице-менери С. И. Болдина сөс

төлөөлери киришкен. Митингин ССРЭ Кызыл хооромунуң бирги секретары В. Б. Добрымысов ажалтык. «Тыва тузук» трестин кол вице-менери С. И. Болдина сөс

төлөөлери киришкен. Митингин ССРЭ Кызыл хооромунуң бирги секретары В. Б. Добрымысов ажалтык. «Тыва тузук» трестин кол вице-менери С. И. Болдина сөс

төлөөлери киришкен. Митингин ССРЭ Кызыл хооромунуң бирги секретары В. Б. Добрымысов ажалтык. «Тыва тузук» трестин кол вице-менери С. И. Болдина сөс

төлөөлери киришкен. Митингин ССРЭ Кызыл хооромунуң бирги секретары В. Б. Добрымысов ажалтык. «Тыва тузук» трестин кол вице-менери С. И. Болдина сөс

КАЗАХ ССР. Бо чурукта көргүскен Александр Ваншай — Актюбинск областың Ленин районунда «Передовик» колхозтун комбайнери. Ол дүжүт ажалдадында мурнакчы механизатор. Ам бесин ол 6 муң ажык центнер тарааны бастырган. Д. КАРАЧУННУҢ фотозу. (СЭТА-ның фотокорнакы).

артты обкомунуң бирги секретары эш С. К. Тока чыгыш гавариянын мурунуга чүвө чугаалаан. Эмиселге комплекзинин кол коруузуңне кирең экисте кызыл кокааның озуе кеңиңтерге, эмиселдин ишти-биле табыжарыч чыгалганыңн мөдиртер чалаан.

Комплекстин тудууга 1,5 миллион хире рубльдин үдүрүлгө. Барык 700 хире орооду дептин, депилең эртен, сай ажалды узут объект найысылдыга ажалдык тудууларыңн бирөөсү. Мында киргизип нейроризириниң, урология нерли, карак, боостоо аарыларын эмисер салбырлар бар.

Ол шыкка өрттөңгөн илазириниң база маңаа эмисер Малгаш, суг-биле эмисерин диагностика кабинеттери база ажалдады. Митинга техника ажалды эң болбаакыраңн дүрүлгө-хөргөсөдериң мында чедир чедир тургускан. Аарыг кижилер чыдар өрөөндөрдө телефон хыргылаалы болгаш радиолу тургускан. Өрөөндөрүңн ажалдык чорудулуңуңа дуулаар дөшөгөлөр чедир.

Чаа эмиселге коруулар ажалдык ажалдык хоорайың ажалды киргизип байыңн үрүт дөш эмиселге болу бээр. Полицияның үстүкү кидиле база хосталар, аары улус хүлөө алыр кабинеттер аяла база тургустунар. Полицияны хүлөө 500 кишини хүлөө алыр аргалык болу бээр.

Ажалдык чоңоюлунуңн надым дөш партиянын салгыш салгышкын митингинин киржичилери озаалап демиселде турганнар. Ажалдадыга таарымчалыг байдал тургустунган, чоңуң надымчалыг дөш улам кызымак ажалдыраңа артык деп, эмиселдин чугаалыга каттышкын ажалды.

М. ДУЛУШ, ЧУРУКТА: эмиселге комплекзинин ажалдыкчыны. О. ОХЕМЧИКТИҢ фотозу.

СЭТА-ның кеңигүүнү.

КОМБАЙННАР БОЛГАШ АВТОТРАНСПОРТ

Мону дарый таарымчыр шиттирлерге эки. Бригада төвүндө чурттаар чер, орундөжөк чок болганда, кеңээ база эрте чанар ужурга таваржыр, эртен база орай кээрге, темп зерде кичил бедирил ынашч.

Ол хүн ол бригадала байдал черде дүрүлгезин болган, Ийи шактан ийи тараа бастырган сес комбайн колдуула шунту тура хүлөөңн. Оон чылдагааныңн комбайнер эш Кабанов миччаар тайлап-лаан:

— Таңдыга-даа тараа ажалдык чорудум. Мындагы органдык чок чүвө черде корбон мен. Корүңер — бункерин чык дөш. Тарааны черге чык эвес. Машина манга-ла 2 шак-даа чедер бердим. Ам та кажан келир чүвө. Чыгыш мич-даа эвес, мич-биле социалистик чарыштыг Шатав база дөр турары ол — дөш, тараа шөлдөгө бункерлерин долаш, тургулашкан комбайнарны эргий көрдү. — Сөзүңүңе турукчаның өл-дүр. Чөргө чүд чед чүвө. Бисте шөфтөн келген дайымыңн шынал-ла дайычы бун-биле ажалдыраңа болза, тарааны чидирин чок, дүргөн ажаап

алырынын бүгү магалыаы бар. А бир эвес бо дөш шак миччаар машина чанар тураттаар чүвө болза, 500 гектарын тараалан кижжи кажал-чечкен ажаап четтирген. Ма-терийалдык сунуулар деп чүвө база бар болган. Чижээ, 25 ажал хүнүңде 500 гектар черин тарааны эки шынар тарааны бастырган комбайнерге «Запорожец» деп автомашинаны оочур чок садып алырынын чалонун тысыр дөш чүвө. Комбайнер бүүрүдү оон болгаш оон-даа өскө шаптал-макталдарын бодан турар бойбайлаан. Ам бо-дур, шак миччаар хүн хүн узай тураттап келишсең. Оон ийи бир шыңды чүвө база бар-дыр.

Шөфтөн келген чолаачылар кеңээ сес-шак чедер-четпес турда ажалын ара кааптар, комбайн чаныңа оларын башканың-даа киди көрбөс. Бо эртен конуктарда аяла болганда, дүңкениң 2—3-да шакка чедир тарааны бастырып болурунун арганы турду. Манга база-ла автотранспорт бүүрүлгү. Ажалы-биле чугаалаарга, комбайннар — автомашиналарга, комбайнерлер — чыгыштарга «таарымчыр»

мындагы атардывас-ла. А шында комбайнер кижинин хүн чуртунун тараа оочур машиналар чыгыртыр ужурут чүвө. Бир эвес комбайнерлер орайга чедир ажалдаар болза, чолаачылар база мында болур. Автотранспорт бедир бүүдүрүлгү ажалдаан болза, бистин бригадала таарымчалыг кестирген 623 гектар кызыл-тасты бастырып апкан турар ийик бис.

Хоочун тарааныңн миччаар чугаалап-турары черде чөп. Дүжүт ажалдады бүүрү улустуң херээ болганда тараа оочуртуру-биле шөфтөн келген ол чолаачылар ажал-агышын хүн чуртунуңа чыгыртып турары черде албан. А мында байдалды алган коорге, шынал-ла мында эвес. Ол бригадалан Арыг-Бажы суурже тараа оочуртуру турар шөфти чолаачыларын ажалы органдык чок. Шапта тарааны дүжүргөш, дүргөн комбайн чоруттарыңе далашпас. Тараа арылган улус-биле шак-даа чедир «беседалакчыл» турар.

А оларын бункерин долап комбайннар манал, шак миччаар хөй үени анаа-ла чидирип турар-дыр. Черде ынаш, чыгыш бо-дөз эвес, автотранспорттун тала-

мында мындагы ажалдык сар-даашкынар өскө ажал-агышларда база бар. Чижээ, ол хүн 5 шак үезинде Жапон аттыг совхозтун № 2 бригаданыңн комбайнерлери база-ла машиналар манал ужурга таварышкан. Оон тараа оочуртурун ийи чөвөңн суг кыдында серинтениң оутураар боуду. Ол-ла кеңээ Жапон аттыг совхозтун төп шаңцан Шатав-Арыгже баар орукка 07-44 дугаарлы машина дүргөн чорашыңн хенертен ээр черге аңдырылган. Ону ушта тартырып «сунуурааныры» ол ийикке, тараа оочурткы тараа оочурткы, куруу курут беш-алды машина (база-ла И шөфтү кеңээңн) 20 хире минута турган болган. Ол хире үени халас чидирең чөдө комбайн анаа туруп алыр-дыр, үстүңде чугаалаан бис.

Бо байдалдан ушунарада кыдыг түдөң үндүрө эки? Ажал-агышларын удурутчулар, партиянын район комитетин ол шөфтөн келген чолаачыларын удурутчулары-биле дүжүргөн турган, автомашиналарын бедир бүүдүрүлгү, органдыгыңн ажалдаарын хандыр ужурут. Шак мындагы хемчегин дүргөн албас болза, комбайнарнын тураттаар «аарымчыл» эмиселге-дээ.

Б. НАРАШПАЙ, «Шынык» тускай мөрр.

КУЯКТЫГ, СОГУКЧУ КУШ

Совет Чепсектиг Күштериниң дайынчы хурзалеинде танк шериглери онза черин ээлеп турар. Оларның техниказынын, хун бурдуеги өрөдигезиниң дугайында СЭТА-нын корреспондентизинге куяк-танк шериглериниң Маршалы А. Х. Бабаджанян чугаалап берген.

— Ада-чуртуң Улуг дайынчыга кочкуг улуг рольду ойнаан танк шериглери андаа бодунуң турумуң тутпушаан, олар андаа кургаг чер шериглериниң кол шалыпчы кужу болуп турар— деп, Маршал чугаалаан.— Болаашкынын күчүлүү, быжык броня-куякты, аажок хөдөлүшкүнниин ол машиналарны чуңуң-биле-даа солуттумас болдуруп турар.

Амгы үениң танкыларынын конструкциязына чүгө фронтунуң дуржулгазын эвес, харын эртем-техниктиг депшиленген чедишишкенин база барымдаалап көргөн. Олар болза кандыг-даа болаашкындардан быжык камгалаттыган, ылаңгыя ракетка-ядролуу болаашкындардан эки камгалаттыган. Танкынын бронякуя оң иштинде кире бээр радиациядан болгаш согуз чалгындан база камгалаттыган, танктер ядролуу согушкунуң соода ол доран хөдөлүм болуп, радиоактивтиг хораннашынын зоналарын, улуг урегделишкени районнарын чедишишкени эртин шыдаар. Ынчангаш шериглерге танк хөй болуп. Олар тулмуукуңга шиптирлиг күш болуп,

олар чүгө танк эвес, харын мобилолакчы дивизияларда база бар.

Амгы үениң танкылары эртин дайын үезинде турган Т-34 дээр танкылардан оранчок дурган чорутууг болгаш Т-34-не 250 километр чер эртерде бир запорвак кылып алып турган болза, ан ол сан оранчок көвүдөн. Танк үгер-бооларынын боолар күчүз шиптирлиги-биле бедден, броня-куяк улам дериттинген.

Амгы үениң танкызын хонуктуң кайы-даа үезинде башкарып болуп, маңап чорда-ла часпас болаашкындарны кылып, бир эвес хем таварышса, танк суг ада-биле чорутпатар. Бистин танкыларынын шынарынчы талазы-биле делегейде эң дээр.

Танктериниң өрөдигези эки чоруп турар. Танк шеринге ийи чыл иштинде албан эртерери шуптузу өрөдиге болуп турар. Эки танк болурда, чүгө танкынын бодунуң тургузуун эки билер эвес, харын эки артиллерист болуп, радиотехниказы, яныз-бурду бооларны болгаш өскө-даа чуульдерни эки бола-баарындай кыдыр билер алаар.

Танк шеринге ортуман эртемниг оолдар албан эртерин турар болгаш, ол чорук оларга машинаны дурган өрөнип, танкыларыны ажыгыларынын теориязын эки билип алып арганы бээр. Танктерини кур-лавырне унаурүкенде, оларны заводтарга, колхозтарга күзөлдүн-биле хүлээп ап турар,

чүгө дээрге, олар машиналар-биле ажылдап чакчыкан болуп, ынчангаш олар эки метал-листер азы механизаторлар болуп бээрлер.

Танкыны кезезде дайынчы болон байдалга тургузар дээр танктерин хөй күшү үндүрөр. Танктериникини психология талазы-биле белеткек база улуг чугула. Танк экипажи— дөрт киши—бир кезектиң составында-даа болза, олар өскө танкыларда кижилерден хонурун чүгө болганда, анда кижилериниң эрес мадырылыг болуп, техниканы эки билери, угаан-бодал талазы-биле бер-гелер таварыш бергенде ону эмиш эртин шыдаары чугула.

Амгы үеде Совет Армиянын дайынчыларына чакыг ышкыш өрөдигенин үези. Дайынчы билеткелини планнарын күчүсүп тургаш, танктер марштарны кылып, танкодромнарга караларны чакыс болааш-ла часпас адар кыдыр өрөнип ап туралар. СССР-ниң 50 чылыгына ултуштур алдынан хүлээгелер чедишишкени күчүсүтүлүп турар, танк шериглериниң кезектери болгаш каттыгышыныяры болтарынчы дайынчы болгаш политиктиг билин билдер талазы-биле чаа-чаа чедишишкенини чедиш алган.

Танктериниң хуну—чүгө бөгүнгү дайынчыларыны эвес, харын ол күчүлүг техниканы тургузуп турар кижилериниң база байылаалы.

ЧУРУНТА: танкыларнын суг мондаан эртин турары. (СЭТА-нын фотохрониксы).

ДЕЛЕГЕЙ БО ХҮНӨРДЕ

ТАЙБЫН БОЛГАШ КАДЫ АЖЫЛДАЖЫЛГА ДЭЭШ

СЭКП-нин XXIV съездинин айтканы Тайбынын программазын чакыгыш чок боттадырып турар чорук делегейнин дүшкүрүлүг чорун кошкадырынга болгаш яныз-бурду нитигел тургузуугу чурттарын аразынга харылзааларны өжижидеринге онза таарымчалыг байдалдарны тургузуу турар. Ол угланышкынын үре-түнөөдүниин бугураалыг хөдөни болза, ан Европа дилте тургустунган байдал болуп турар.

1966 чылда Варшава керээзиниң киржижчилери күрүне-лериниң Политиктиг Консултативтиг комитетинин чөвүлө хуралы нити-европа чөвүлө хуралы чыдадыр дугайында идеяны кодуруп келирге, Барыын чүктүн чамдык чурттары ан идеяны бугурап чок көргөн. Парлаалганын чамдык органиазы социалисттиг чурттарын саналын боттамас күзөл кыдыр бейин адап тургулаан. Ынчанга ол идея ам амды-ралга боттамарынга мырнайа хөрек кырында чокшунуап келгенин ол кижилер минин көөо ужурга таварышкан.

Нити-европа чөвүлө хуралын эртеририн ам бейин Европанын 28 чурту, а ол ышкыш Канада биле Американын Каттыккан Штаттары дөткун чугаалаан. Европа чурттарынын төлөөлекчилериниң хөй талалыг консултациялары нити-европа чөвүлө хуралын белеткээриниң элчегилг үе-чалазы болуп ужурулуг. Ол консултациялары ноябрь 22-де Хельсинките эгелерин Финляндияны чазза саналган, ынчангаш «Суомен социализм-демократизм» дээр силетунуң диндалып турарын баугаар алгаш, «ол саналды Европага калбаа-биле дөткун; саналаттыган хүнү харыч бурду-зүнде чуудулгунуң турар».

Согу талажы чурттарын— Данияны, Норвегияны, Финляндияны болгаш Швецияны даштыкы хөектер минист-териниң ужуражымшыкны Хельсинките чаа болган. Нити-европа чөвүлө хуралын сонгаарлажымшык чок эртеририн он киржижчилери чакыс ап-сеткилдиг дөткун.

Социалисттиг дем каттыштырылга чурттары кандыгы дээр, нити-европа кады ажилдажылганын айттыгыларын талазы-биле олар боттарынын принципталдыг турму-болалын коммунисттиг болгаш ажилын партиялар удуруткучу-ларынын чокта чаа Крымга болган найралык ужуражымшыкынынга база дагып бадытканнар. «Коммунисттер болза, делегей дайыннын аймылынга уду улаустарын күзөл-чүткүл-

деринге дүшүр демисежирин, яныз-бурду социал тургузу-луг күрүне-лериниң тайбын догучнаашкынын бадыткатты-нарычче базым санында баарын, маргыдаалыг айттыгыларын чугаалажымшыкынар-биле шиптирлериниң арзамы тыварын боттарынын хүлээлгези кыдыр санап турар. Кижит-өрөгетинин аартагы хүнү-бузууг-ла тайбынын хуну бол-ган тургуз дээр бүтү чүдүлдерин кылып турар биса— деп, СЭКП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брежнев чугаалаан.

Социалисттиг-даа, капиталисттиг-даа күрүне-лериниң төлөө-лекчилериниң дт салганы, делегейнин каш-даа документале-ри амгы үеде бар болгаш. Социализмин дем каттыштырылга чурттарынын болалы-биле алырга, ол документал нити-европа айттыгыларын хөй талалыг үндөсиге шиптирлериниң кол өргөзгө болган туруп болуп ийик. Чижээдээрге, Совет Эвилелинин болган Польшанын ГФР-биле керээлери, Барыын Берлин талазы-биле дөрт таланы дугуржулгазы ГФР-биле болгаш Барыын Берлинниң санады-биле ГФР-ниң дугуржулгазлары бар болгаш, СССР-ниң болгаш Франциянын аразында база СССР-ниң болгаш Американын Каттыккан Штаттарынын аразында харылзаа байдалдарын принципте-ри айттыган дипломаттыг чугула документалер база алар-нын санынга хамааржыр.

Ол бугу документалер болза делегейниң ийги дайыннын сонда Европа дилте дөткун болгаш политика талазы-биле тургустунган боттуп байдалдарны хүлээп көөрүңү эргежок чугулазын барымдаалап турар, ынчангаш делегейниң эрге-жокчулу чурму-биле ол принципте быжыглары Европага дүшкүрүлүг чорукту кошкадырынга болгаш кады ажилда-жылганы калбартырынга аажок улуг практиктиг ужу-дуула-зы болуп ийик.

Ол идеяларын алыс тилдеген дээр демисежир алаар, дүшкүрүлүг чорукту кошкадырынын болгаш кады ажилда-жылганын дайыннын аразындажымшыгына Европа чурттарынын улустары, Европанын хөй-нитизиниң калбак бөлүктери мегелечтер, Европада болгаш бугу делегейе миллион-миллион кижилерин үндөсиг эрге-ажыктарына таарымтыр оран кырынга тайбын болгаш кады ажилдажыл-га дээр демиселин олар— тилдегеге чедир үргүлчүлөрүр.

А. КРАСНИКОВ. (СЭТА).

А. Дэвис Москвада

Сурагыг америк хөй-нит-и ажилдажымшыкы АКШ-тың Компартиязынын ТК-ын-тың кеңигүчү Анджела Дэвис совет космонавтарга аалдып чораш. Сылдыс хоорайында ону В. Николаева-Терешкова, Б. Вольнов, В. Горбатко, Г. Шонина уткан. Уруглар алда моолдак-моолдак чөвө-терин турускан.

Юрий Гагариниң тураскал-дыга барган. А. Дэвис чөвө-тер сагап. Оон соода ада-ыч баптайгы космонав-тыг дугайында документалдыг кино көргүсөң, оон космо-навдырнын хууда эдилеп чораш чүдүлери бале доку-менталер дөткун тураскал өрөдигеге барган. Аалды бол-гаш ону үдөп чоруп америк коммунисттер 1961 чылдың апрель 12-де Гагариниң төө-гүлүг ужудуушкун кыдыр деп турган үезинде плёнкага би-жиктеп уауш дыңаал.

Ю. Гагариниң ажилдаар кабинетиге баргаш, ону космо-нав муомунет мычтардып дөт-кун бисен: «Космонавтар-нын музейин көргөш, аажок-ла соуурагыдыс. Бугу дөт-кун кижилериниң мадыры— Юрий Гагариниң уулу ады-лы бисен утулдуруба саядар-дыг болду».

Ол-да хун оу америк ком-муниско Москвадан күрүе унивеситетиниң хундулуг профессору деп дилдом тил-сиряга тураскалган баймыр-дыг хурал болган. А. Дэвиске болгаш ону үдөп чоруп аме-рик коммунисттерге байыр чө-дир дөш, Ленин дагарында унивеситеттиң улуг ады-лыга ийи муң кире студент, аспирант, бажылар чылган.

Аалдыкы бистин унивеситет-тедистиниң хундулуг профессору деп атты чедиш алган чүгө эртемден-философ эвес, харын таланттыг башкы болгаш деп, аяла хундулуг профессорду диплому таш-сып тура, МГУ-нун ректору академик И. Г. Петровский ме-дегалган. Хамааты эргелер дээр дидим, шуагуру демисе-линери бүтү делегейни мур-накчы кижилери магадаан деп, академик аяла чугаалаан.

ЗАГРЕБ ЯРМАКАЗЫ АЖЫТТЫНГАН

ЗАГРЕБ. (СЭТА). ЮСФР-ниң президентиз, Югославиянын Коммунисттер Эвилелиниң дар-газы Носип Броз Тито делегейин чачыл болган Загреб ярмарказын аяктыкан. 1300 югослав болгаш даштыкы 58 чуртуң 5.000 бугурулгелери-нин кылыгыларын анда дөткун. Көрей Улуу-Демократтиг Республика, Бангладеш Республика болгаш өскө-даа элөз каш күрүне-лер анда бир-ле дугаарында киржип турар.

Экономиктиг Дузалажылга Чөвүлелинин кижигүнери бугу чурттарын ултуштур пре-дукцияны анда калбаа-биле дөткун. СССР-ниң тургустун-ганынын 50 чылынга турас-

кааткан совет дөткун чүу-лери келген кижилериниң улуз сонургалын хайык-тырган. Хөй националдыг Совет күрүнеин аажок улуг чедишишкениниң дугайын ол хөдөнип турар. Ажы-думма бугу 15 республиканын кылыгыларын анда көргүсөң. Оларнын аразында— амгы шагыны ылап ажилдаар ста-ноктары, оларны Украинага белеткөп, Литваның, Эсто-нияны болгаш Казакстан-ның бугурулгелериниң маржа-лыг электротехника апарату-рузы, Казакстандын геология дериглери, Армениядан хи-миктиг кылыглар, Латвияда бугуруп турар радио бараан-

нар, молдав хөмчө приборла-ры бар.

СЭКП ТК-нын Чингине се-кретары Л. И. Брежневтин ЮСФР-ге чоранынын сонда болгаш ЮСФР-ниң президенти-и, ЮКР-ниң даргазы Носип Броз Титопун Совет Эвилели-ге чоранынын сонда совет-югослав харылзааларын улам быжыктып келгенин дугайын делегейниң тускай салбыр чугаалап турар. Чам-дык стөндилер экономиканын болгаш культураны талазы-ла ийи чуртуң кады ажил-дажылганын көргүзүп турар. Совет болгаш югослав спе-циалисттериниң кады тургускан продукциянын дыка хөй

үлөгер майыктарын дөткун көргүсөң. Улетуруч коопе-растарынын чедишишкенин хөжүк турарын атуугулуш-кунуң чижээден көргүсөң. Чижээ, югослав бугурулгелер «Жигули» дээр совет автома-шинага хөдөргөөр 25 аттар-лыг кезектерин бугуруп үн-дүрүп турар.

Делегейниң Загреб ярмарка-зында совет павильонга ЮСФР-ниң президенти, ЮКР-ниң даргазы Носип Броз Тито чораш. В. И. Ленинниң угулаалып чураш портрети тураскал белээ кыдыр Носип Броз Титого совет павильонун директору тутсуп берген.

Шериглерни үндүрер дугайында

ЛОНДОН. (СЭТА). Мурнуу Көрей 38 муң кижилг шериг-лерин декабрдан эгелээп, бир чыл дургузунда Мурнуу Вьет-намдан дөгерү үндүрүп алыр.

Мурнуу Көрейниң даштыкы хөектер министри Ким Ен Сын Сеулага ычылдыр мөдө-лөт кылган. Ол шиптир шүт-күштүг болуп деп оң демдег-лээниң Рейтер агенттигел айткан.

БРНО кырында туктар

ПРАГА. (СЭТА). Брноуң байырла-ды болза шиметтиген дөткун хөорай-жыгыжымшыкы кырында киржикч 29 чур-туг туктары күдүргөн. Делегейниң он дөрткү күсүк машина тудушкун ярмар-казы анда байыраалдык-биле ажил-танган.

Ярмарканы ажилдаарын байыраалдыг баулаалыг ЧКП ТК-нын Чингине се-кретары Г. Гусак, ЧКП ТК-нын Президиуму-нун кеңигүчү, ЧССР-ниң чааалын дарга-ы Л. Штругал, ЧССР-ниң партия, кү-рөң болгаш хөй-нитти талазы-биле өскө-даа көсүк ажилдажымшыкы, дипломаттыг коруштук кеңигүнери, даштын аалчы-лар чораш.

Ажылдагы баулаалыга ЧССР-ниң даш-тыкы садым министри О. Барчак чү-вө чугаалаан. Ярмарканың киржикчилериге болгаш аалчыларына чуреттик ханымы-

дан байыр чедиришаш, оң медегалыч баулар алдыр. Чехословакия болза со-циалисттиг чурттар-биле, бирги эөлчөкө Октомисттиг Дузалажылга Чөвүлелиниң кеңигүнери чурттар-биле экономиктиг мады ажилдажылганын дешпалгалды хө-дөрилериниң доду ажилдаарын күзөп турар. Ол хөдөрилериниң хөгүлдөдөн соци-ализм чурттарынын аразында харылзаалар-нын нити бүдүжүгө таваржып турар. Нити хөдөң болуп социалисттик экономи-книң интернационал чедишишкенин бо-лурга ол хөдөрилер дыка улуг ийги-лин турар— деп, министр чугаалаан.

Нити-биле 150 муң дөткөбачи метр черин эөлөк павильоннарга болгаш уу ярмарканың аажок шөлдерингө хүнүш-не муң-муң кижилер барып, дөткун чү-дөри улам соууругал-биле көрүп турар.

дөткун чөвө-тер сагап. Оон соода ада-ыч баптайгы космонав-тыг дугайында документалдыг кино көргүсөң, оон космо-навдырнын хууда эдилеп чораш чүдүлери бале доку-менталер дөткун тураскал өрөдигеге барган. Аалды бол-гаш ону үдөп чоруп америк коммунисттер 1961 чылдың апрель 12-де Гагариниң төө-гүлүг ужудуушкун кыдыр деп турган үезинде плёнкага би-жиктеп уауш дыңаал.

Саннар болгаш фактылар

★ Кызылдың педагогика институтунда 780 студентилер өрөнип эгелээп. 175 оолдар, кыстар бирги курстарда өрө-нип киришкенер.

★ Кызылда садымчыг проф-фессионал-техниктиг учили-щезинде 273 өрөникчилер өрөнип турар. Бо чылын би-ги курстарга 210 кижич хүлээп алдыган.

★ Уран чүүл үчилешинде 303 өрөникчилер бар. Чаа өрөдигеге чылында бирги курста 85 оолдар, кыстар кирген.

★ Кызыл хоорайынын шко-лаларында 8652 өрөникчилер өрөнип турар. Бирги клас-тарда 1008 бичи чаштар өрөнип эгелээп.

Тараа—бистиң байлаавыстыр

Ону өрттен камгалаалы

Бистин республиканың ажил-агыйларында тараа культураларынын ажаалдазы кидин тулук чоруп турар. Чаа-гай дүжүттү кыска хуусаада чидирг чокка ажаап алып дээр тараажыларын ортузун-да чарыш калбарып, чөчө-чөчө комбайнар, автомашиналар болгаш өскө-даа техникалар хову-шөлдөдө мөнинеттинген. Ажаап алышкын үезинде өрт аймылын болдурбас дээр серемчиледиң болуру, тараажы бурзуунун хүлээлгези. Индыг болганда дүжүт ажаалдазында хаара туттунган кижилер, эң ылангы механизаторлар өртке удуз белеткек өрөдигелерин эртен турары эргежок чугула. Өрттү болду-рбасын болгаш оон аймылы өөсүп келген үеде кандыг хөдөргөлдери алдын беш бу-рунгар кижич бурзуунга та-йылбырлар чорук база-да боттуп ажил болур.

Дүжүт ажаалдазында бугу-ле көдө ажил-агый машина-ларынга өртке удуз тускай хөдөк чүдүлери белеткөөн турар эки. Комбайнар, трак-торлар, автомашиналар бол-гаш өскө-даа агрегаттарын ток ламчылыгалыг кезекте-рин. Шимчедикчиже кыдыр чүүл ламчылыгаш баш бу-рунгар ыяк хыяп көөрү чу-гула. Бир эвес машиналарын-

лакчызын дузазы-биле кол-лөктөрлөжө уурмек саяннар кирбес кыдыр ээинедир үндүрүп болур. Комбайның бүтү белдирлерин, ылангы шимчедикчиин саян болгаш хавыктардан хун бүрдө аш-таар.

Кажан комбайн, трактор, автомашинага кыдыр чүүлү кууду ап турар үеде, мото-ру өжүр болгаш таакпылап, кандыг-даа таварыгалда се-ренги кыспып болбас. Ол ыш-кыш септелге үезинде база ындыг.

Шимчедикчилерин хоолай-ларында чаштанчылар өжү-рүкчүзүнүн доктаамал ажил-дап турарын, быжыгалтын-ганын хынаар хөрек. Шимче-дикчилериниң кыдыкы халып-чыгаштары чок тракторларны ажаалдага ажилдап болбас. Тракторларын болгаш болу чоруп шассиниң машиналар-нын коллекторлары-биле шим-чедикчинин бөгүңүн кошту-нган ажил үезинде үргүлчү хынаар, өрттү болдурбас тө-лөөдө, агаар өрттирертер апар-ган эрги чөвөктерин дораш соодазын дээр. Шимчедикчи-лериниң газ хуваар механи-зирин болгаш үс чымыкчы-нын дээрбертери эргижирэн техниканы ажаап алышкынг-га кирбес ужурул.

В. САННИКОВ. Тыва АССР-ниң ИХМ-ниң өрткө удуз милдизиниң ин-спентору.

Тракторлар, комбайнар, агрегаттар болгаш машиналар-ны тараа үңгөн шөлдөн 30 метр ыракка, долганды кал-баа бир метр хире дилдикте-тей айландып, өрт-сигенин ашпаш каан тускай чөргө ту-ругузар. Таакпылаар чер тускай-латтыган болур. Хову турага-лары тараалыг шөлдөн 100 метр ырак турар болгаш база-ла дооразын 3 метр хире кыдыр, алдырны каан дил-дик-биле аптылаар. Турагалар-нын өрт өжүренини оода-ла эң бөдүүн хөдөкселдери-биле дөрөң турары эргежок чугу-ла. Ол ышкыш тараа шөлдө-риниң бок сизгенерин, хоор-азаларын өрттедирин колхозтар, совхозтарын удуруткучтары. анда өрт талазы-биле хары-лап турар кижилер-биле сү-мөлөшкөп, чүгө хат чок аяк хүнере долганды камгалаа кыдыр алдырны алгаш чор-дур.

Дүжүттү өрттен камгалаа-ры— оон ажаалдазынын үе-зинде утуп болбас харысал-галыг хөдөк болгаш чидирг болдурбааның база бир үн-дөмин болур.

Харылзааларны чогулчудар дээш

ДЕЛИ. (СЭТА). Индий-ча-кистан харылзааларын чогу-лчылг болдурарының эрге-ажыктарына дүшүр. Сам-лага чарган дугурукулганы

Дайынчы чедишкенин

НЬЮ-ПОРК. (СЭТА). Мур-нуу Вьетнамын хостарының күштери Долгалыг шылаалыг дөткун дөткун чүгүлө база бир Кюшон колхозарын ээлеп алган. Саягондун шериг кез-дестериниң кагаш барганы 211 дугар оу комагар уу шы-наанын чөөн талазында Тен-фюк хоорайыны чогулда турар. Патриотчу күштериниң ол чедишишкени Кюшон шынаа-дан далай эрниниң хөй чөв-нүг демисээрлериче дайын-нын үнерин контролларын оларга хандырып бээр деп, ЮПИ агентлигелдиң корре-спондентин дөткун.

Хосталаанын улусчу шес-сектиг күштери Кюшон шы-наа демисээрлериниң хөй кез-зингө быжыглыгын алгаш, далай эртин дүргөп дайын-ның он чугула хөй-хөй ту-руштарына согушкуну тавар-ыштырып турар. Хостала-ның улусчу шесектиг күш-териниң артиллериясы Де-лангыя болгаш Гуаюйда ийи дүтү шериг бадалык база Хваньшын район товун-де дайыннын туруштарып боолан.

Чае чакыткан тура-даа, хостала күштери орта шат-та дайылдажымшыкы улам күндеттирип турар.

БТА—СЭТА-нын фотоу.

Владимир Арсеньевтин төрүттүнгенинен бээр 100 чылынга

АРЫГ ЫНАКШЫЛДЫН КОКПАЗЫ-БИЛЕ

20 жылдар үстүндө Владимир Арсеньевтин «Усурий край-беле» база «Дерсу Узала» деп...

Этнографтар кайсы бир төрөл бөлүктүн дугайын чүгөп максатын каары-биле кылыш...

Константин ТАРАСЕНКО. ЧУРУКТА: В. К. АРСЕНЬЕВ (1872—1930).

Бирок Чоюн чүктүз богузуу болгон турткагы чөпү шынчылдыгы Владимир Арсеньев богузуу турткагы...

«Түс черинин турткагы чо-пу — удкийлер, пайлар болгон турткагы араатанга...

«Түс черинин удузуун угаан-бодомы европейининден бичин-даа дудак кою. Чер кырында кийик төрөгөтөн...

ЧИТПЕС КУЗЕЛДЕР

Музыка score with lyrics: Бузурелди-биле, КЫМ-ГА-ДАА БОЛ И - ЛЕ - РЕМ - ПЕЙИ, ХЫ - НАМ - ЧА - АМГ, АМ - ЧАП 40 - РУЧР КЫ - ЗЫ - ГААР ЧОК ы - НАК - ШЫЛ - 90, МЫС - ШЫК ЧУ - РЭЭ БИ - АМП АП, КӨР. КЫ - ЗЫ - КӨР ПЕС...

Ажыктыг семинарлар

1973 чылда солунар болгон семинарлар чыгылмаган Комсомол органдарына баа...

Республика музейинде чаа чүүлдер

Республиканын Агдан-Малдыр атыг музейинин «ТАР-нын тургустунган» деп салгырында...

РЕСПУБЛИКАНЫҢ ТУДУГЛАРЫ

СИЛЕРНИ ЧАЛАП ТУР

Күш-ажыл курамыларынын албан черлери республиканын чаа-чаа тудууларынын ажылдары...

МАСТЕРЛЕР БОЛУРЛАРГА

Тыла республиканын тудуу мастерлери белектөр школаларында 1972-1973 өөредилге жылында өөреп өөреништерин хуула аларын чарап тур.

Кышка белектенип алыңар

Оттулар чүтүр эйтар талаам-биле республика конторазы районнар төңүрөгүндө оттулар чүтүр эйтар...

Телевидение

СЕНТЯБРЬ 10-ДА МОСКВАДАН 12.00—Дамчыдылгалар программасы. 12.05—Телемөдөлөр. 12.10—Өндүр тележурналы. 12.15—«Оттуручу»...

ОЛИМПИЙ ОЮННАРЫНДА Валентин Манкин биле Николай Авилотун алдын медальдары

МЮНХЕН (СЭТА). Мюнхенде олимпиаданын он дөрүкү атууну хуулаарктар эрте-янде ам-даа түрүктүздөр алар маргылдаалар уламчылап.

БАЖЫҢМУЗЕЙ

Сураалы чүрүкчү П. Е. Репинин бажын-музейинге ша-бала барыккан чорон кулсун чүрөкчү бо чымын боттонды. Ленинградтын чогуунда Репини деп суурда уму орус чүрүкчүлүк бажынына бяр ас-кежиктиг болду.